

57 פִּזְרָה בְּאֵיזוֹ, וכיון שתלה את דבריו בדבר שאינו יכול להיות, הרי
 58 זו שבועת שוא.
 59 הגמרא מבארת מדוע שבועה על גמל פורח באויר היא שבועת שוא:
 60 אָמַר לִיהּ -[שאלו] רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי, מדוע שבועה על גמל פורח
 61 באויר היא שבועת שוא. וְדִלְמָא הָאֵי נִבְרָא צִיפּוּרָא רַבָּא חַוֵּי - והרי
 62 יתכן שאדם זה ראה עוף גדול הפורח באויר, וְאִסְפִּיק לִיהּ שְׂמָא נִמְלֵא
 63 - וכינהו בשם גמל, וְכִי קָא מְשַׁתְּבַע אֲדַעְתִּיהּ דִּידֵיהּ אִישְׁתַּבַּע -
 64 וכאשר הוא נשבע, השבועה היא כפי שבכוונתו להשבע, כלומר,
 65 שכשנשבע על גמל פורח באויר כוונתו היא שראה עוף גדול, ומשום
 66 כך שבועתו אינה שבועת שוא. וְכִי תִּמְכַּח בְּתַר פּוּמִיָּה אֲזִילִין וְלֹא
 67 אֲזִילִין בְּתַר דְּעֵתִיהּ - אנו הולכים אחר משמעות דבריו ולא אחר
 68 דעתו בשעת השבועה, והשבועה חלה כפי שמתפרש מלשונו, וְהָא
 69 תִּנְיָא בְּרִייתָא לִגְבֵי שְׁבועת הדיינים שמשביעים את המודה במקצת,
 70 כְּשִׁמְשִׁבְעִין אוֹתוֹ אוֹמְרִים לוֹ, הָוֵי יוֹדֵעַ שְׂלֵא עַל דְּעֵתָךְ אָנוּ
 71 מְשִׁבְעִין אוֹתְךָ, אֵלָא עַל דְּעֵתְנוּ וְעַל דְּעַת בֵּית דִּין, ואף אם תתכוין
 72 בשבועה לדבר אחר, חלות השבועה תהיה כרצון בית דין. ומבררת
 73 הגמרא: מַאי מְעָמָא - מה הטעם שמקדימים לשון זו, האם לֹא
 74 מְשׁוּם דְּאִמְרִין -[שאנו] אוֹמְרִים, דְּלִמָּא אִיִּסְקוּנְדְרִי יְהִיב לִיהּ -
 75 שמא הנתבע נתן לתובע חתיכות עץ הנראות כמטבעות, וְאִסְפִּיק לִיהּ
 76 וְזוּי - והוא מכנס בשם מעות, דְּכִי קָא מְשַׁתְּבַע, אֲדַעְתִּיהּ דִּידֵיהּ קָא
 77 מְשַׁתְּבַע שחתיכות העץ הן מעות, ומשום כך מקדימים ואומרים לו
 78 שהשבועה אינה על דעתו אלא על דעתם וכך לא תועיל כוונתו.
 79 ומוכח מדין זה, שללא תוספת זו השבועה חלה ככוונת הנשבע.
 80 השיב רב אשי: לֹא, הטעם שבית דין משביעים באופן זה אינו מחמת
 81 החשש שמא הנשבע יתכוין לדבר אחר ממשמעות לשונו, אלא הֵתָם
 82 - שם בשבועת הדיינים, הטעם לתוספת זו הוא מְשׁוּם שִׁישׁ לַחֲשׁוֹשׁ
 83 להערמת הנתבע בשבועתו, וכעין המעשה של קִנְיָא דְּרַבָּא - שהיה
 84 לפני רבא עם קנה. שרבא השביע לוח על טענתו שפרע חובו, וקודם
 85 השבועה נתן הלוח למלוה להחזיק עבורו את מקלו ולא ידע המלוה
 86 שהיו בתוכו מעות החוב, ונטל הלוח ספר תורה ונשבע שפרע חובו.
 87 וכששמע זאת המלוה, כעס על שבועת השקר (וסבר שנשבע הלוח)
 88 ושבר את המקל ונשפכו המעות, והוברר שהשבועה היתה אמת,
 89 שהרי בשעת השבועה היו המעות ביד התובע. ומחמת חשש כעין זה,
 90 בית דין מתנים קודם השבועה, שחלות השבועה היא כדעתם ולא
 91 תועיל הערמת הנשבע. אמנם, במקום שאין חשש להערמה כעין
 92 'קניא דרבא', אין בית דין מקדימים שהשבועה היא על דעתם משום
 93 שהחלות היא כמשמעות דברי הנשבע ולא מועיל שהתכוין לדבר
 94 אחר.
 95 הגמרא מוכיחה שהשבועה תלויה בדעת הנשבע: תָּא שְׂמַע רֵאיהּ
 96 מדברי הברייתא, [בן] מְצִינֵי בְּשִׁהֲשִׁבְעֵי מֹשֶׁה אֵת יִשְׂרָאֵל בִּעֲרֹבוֹת
 97 מואב קודם פטירתו על שמירת מצוות התורה, אָמַר לָהֶן, וְלֹא אֲתִיב
 98 לְבַדְכֶם וְנָכִי פָּרַת אֵת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֵת הַאֲהָלָה הַזֹּאת' (דברים טו, 8)
 99 כלומר, דַּעוּ שְׂלֵא כְּפִי שְׁעַל דְּעֵתְכֶם אֲנִי מְשִׁבְעֵי אֲתִיב, אֵלָא כְּפִי
 100 שְׁעַל דְּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דְּעֵתִי, ולא תועיל מחשבתכם להתכוין שלא
 101 כדעת. שואלת הגמרא: וְאִמָּאי - מדוע הוצרך משה להשביעם
 102 בלשון זו, לִימָא לָהֶן 'קִימִינֵי מַאי דְּאָמַר אֱלֹהֵי' - היה לו לומר להם
 103 קיימו את דברי האל, ולהשביעם על כך. ומה שלא אמר להם כך,
 104 האם לֹא מְשׁוּם שִׁחֲשַׁשׁ לְכַךְ דְּמִסְפָּקִי אֲדַעְתִּיהּ - שיעלו על דעתם
 105 בזמן השבועה שה'אלוה' שנשבעו לעובריו הוא עֲבֹדֶת פּוֹכְבִים, ואין
 106 זו שבועה על קיום מצוות ה'. הרי שאם דעת הנשבע היא לדבר אחר
 107 ממשמעות לשונו, השבועה חלה ככוונתו ולא כמשמעות דבריו.
 108 דוחה הגמרא: לֹא, אין להוכיח מלשונו של משה שכונתו הנשבע היא
 109 הקובעת, והטעם שלא השביעם בלשון 'קיימו מאי דאמר אלוה', הוא
 110 מְשׁוּם דְּעֵבֹדֶת פּוֹכְבִים, נְמִי אִיִּקְרִי אֱלֹהֵי - גם כן נקראת בשם
 111 'אלוה', דְּכֵתִיב (שמות כ ט), 'אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי יָהֵב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם',
 112 ומשום כך, אם תהיה כוונתם לעבודת כוכבים לא תועיל השבועה
 113 לחייבם בקיום מצוות ה' שהרי כוונתם אינה סותרת את לשון
 114 השבועה, ובאופן זה השבועה חלה ככוונת הנשבע.

1 וְאָבַל בתחילה הַתָּאִנִּים בשוגג ועבר על שבועתו השניה, וְהַפְּרִישׁ
 2 קֶרְבֶּן על שגגתו, וְאַחַר כֵּךְ באותו היום שגג וְאָבַל עֲנָבִים לְהוֹדִיעָהּ
 3 - לבדם, על אף שאכל תאנים וענבים ביום אחד אינו חייב על
 4 שבועתו הראשונה, משום שאין האכילות מצטרפות מחמת הפרשת
 5 קרבן על אכילת התאנים, וְהָוִיא לָהּ - ונעשים הַעֲנָבִים חֲצִי שִׁיעוֹר
 6 של השבועה הראשונה, וְהָחִיצִי וְעַל אכילת חֲצִי שִׁיעוֹר לֹא
 7 מִיִּתְיִיב קֶרְבֶּן, ומסיים אביי, שעל פי דברי רבה בשבועה על תאנים
 8 וענבים, הָאֵא נְמִי בְּנִשְׁבַע על עשר ותשע, יש אופן שלא יתחייב אלא
 9 אחת וכדברי עיפא, והיינו כְּגוֹן דְּאָמַר שְׁבֻעָה שְׂלֵא אָבַל עֲשֶׂר
 10 תָּאִנִּים, וְחֹזֵר וְאָמַר שְׁבֻעָה שְׂלֵא אָבַל תְּשַׁע תָּאִנִּים, וְאָבַל תְּשַׁע
 11 בשוגג וְהַפְּרִישׁ קֶרְבֶּן לכפרה על שבועתו השניה, וְאַחַר כֵּךְ אָבַל את
 12 הַעֲשִׂירִית, באופן זה מחמת הפרשת הקרבן על אכילת תשע
 13 הראשונות הן אינן מצטרפות לעשירית, ומשום כך הָוִיא לָהּ התאנה
 14 הַעֲשִׂירִית חֲצִי שִׁיעוֹר של השבועה, שהרי אינו עובר עליה אלא
 15 בצירוף התשע, וְהָחִיצִי שִׁיעוֹר לֹא מִיִּתְיִיב.

משנה

16 המשנה עוסקת בבאור דיני שבועת שוא. מבררת המשנה: אִיזוּ הִיא
 17 שְׁבֻעַת שְׂוֵאָה ששנינו לעיל (ב) שעל זדונה לוקה ועל שגגתה פטור.
 18 מבארת המשנה: אדם שנשבע לשנות את הידוע לֹאִים, כלומר,
 19 אָמַר בשבועה על העמוד שֶׁל אֶבֶן שֶׁהוּא שֶׁל זֶה, וְכֵן אִם נִשְׁבַע
 20 עַל הָאִישׁ שֶׁהוּא אִשָּׁה וְכֵן אִם נִשְׁבַע עַל הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אִישׁ, כיון
 21 שידוע לכל שאין הדבר כן, הרי זו שבועת שוא.
 22 אופן נוסף של שבועת שוא: נִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׂוֵאָה אֲפֻשֶׁר לוֹ להיות,
 23 כְּגוֹן שאמר 'יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אִם לֹא רֵאִיתִי
 24 גְּמַל שְׁפֹרֶת בְּאֵיזוֹ', וְכֵן כשאמר 'יאסרו כל פירות שבעולם
 25 בשבועה עלי אִם לֹא רֵאִיתִי נֶחֶשׁ בְּקוֹרֶת בֵּית הַכֹּהֵן', כיון שנשבע
 26 בדבר שאינו יכול לקיימו, הרי זו שבועת שוא.
 27 אופן נוסף של שבועת שוא: אָמַר לְעֵדִים בּוֹאוּ וְהַעֲדוּנִי, וענו לו
 28 העדים שְׁבֻעָה שְׂלֵא נַעֲדָךְ, כיון שהם חייבים להעיד על ראייתם
 29 שבועה זו היא שבועה לבטל את המצוה, או שנשבע לְבַטֵּל אֵת
 30 הַמְצֻוָּה, וכגון שנשבע שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת סוּכָה וְכֵן אִם נִשְׁבַּע שְׂלֵא לִיטוֹל
 31 לִזְבֹּב וְכֵן אִם נִשְׁבַּע שְׂלֵא לְהִנִּיחַ תְּפִילִין, הרי הן שבועות שוא כיון
 32 שאינו יכול לקיימן.
 33 מסיימת המשנה: זוּ הִיא - כל הדוגמאות שהובאו, הם אופנים של
 34 שְׁבֻעַת שְׂוֵאָה, שְׁחִיבִין עַל וְדוּנָה מִכּוֹת, וְעַל שְׁנִנְתָּה פְטוֹר.
 35 המשנה מביאה אופן של שבועות הסותרות זו לזו: אמר 'שְׁבֻעָה
 36 שְׂאֻבֵל כֶּכֶר זו' וחזר ואמר 'שְׁבֻעָה שְׂלֵא אוֹבְלָנָה', השבועה
 37 הַרְאֵשׁוּנָה היא שְׁבֻעַת בִּישׁוּי וחייב לקיימה, וְהַשְּׁנִיָּה היא שְׁבֻעַת
 38 שְׂוֵאָה, שסותרת את הראשונה שנשבע שיאכלנה. ואם אָבַלְתָּ, קיים
 39 את שבועתו הראשונה וְעָבַר עַל אִיסוּר שְׁבֻעַת שְׂוֵאָה בשבועתו
 40 השנייה. ואם לֹא אָבַלְתָּ, עָבַר עַל שְׁבֻעַת בִּישׁוּי, שהרי נשבע עליה
 41 לאכלה ולא אכלה.

גמרא

42 הגמרא מבארת איזו שבועה לשנות את הידוע היא שבועת שוא:
 43 אָמַר עוֹלָא, והוא - מה ששנינו במשנה ששבועה על עמוד של אבן
 44 שהוא של זהב היא שבועת שוא, אינו בכל אופן, אלא רק כְּשִׁנְיָכֶר
 45 לְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם שאין האמת כדבריו, אבל אם אין שלשה בני אדם
 46 שידועים שאינו כן, אין זו שבועת שוא אלא שבועת שקר.
 47 שנינו במשנה: נִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׂוֵאָה אֲפֻשֶׁר לוֹ, אִם לֹא רֵאִיתִי גְּמַל
 48 שְׁפֹרֶת בְּאֵיזוֹ.
 49 הגמרא מבארת את לשון השבועה. מדייקת הגמרא: שְׁבֻעָה שְׂוֵאִיתִי
 50 גמל פורח באויר לֹא קָאֵמַר התנא, אלא אמר 'שבועה אם לא ראייתי
 51 גמל שפורח באויר'. שואלת הגמרא: מַאי משמעות לשון אִם לֹא
 52 רֵאִיתִי שנקט התנא. עונה הגמרא: אֲפִיזֵי אָמַר, תְּנִי - יש לשנות,
 53 שְׁבֻעָה שְׂוֵאִיתִי גמל הפורח באויר. וְרַבָּא אָמַר, משנתינו עוסקת
 54 בְּאֵיזוֹ יִאָסְרוּ כָּל פִּירוֹת שְׁבַעְעוֹלָם בשבועה עָלֵי אִם לֹא רֵאִיתִי גְּמַל

12 קבועה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו בפרק ז'
13 מחלין (צג).
14 המצוה הקפ"ג — האזהרה שהזהרנו מלאכול
15 גיד הנשה, והוא אמרו: "על-כן לא יאכלו בְּגִי-
16 ישראֵל אֶת-גִּיד הַנֶּשֶׁה" (בראשית לב, לג):
17 והאוכלו כלו, ואפלו הוא כל-שהוא, או שאכל
18 ממנו כְּזֵית — לוקה. וכבר נתבארו דיני מצוה זו
19 בפרק ז' מחלין.

1 אֶת-הֶדֶם, והוא אמרו יתעלה: "יִכְלֶדֶם לא
2 תאכלו" (ויקרא ז, כו). וכבר נכפל בו הלאו כמה
3 פעמים. ופרש שהיא בקרת ואמר: "כל-אכליו
4 יִכְרֹת" (שם יז, יד). אם הוא מזיד: ואם הוא שוגג
5 — מביא חטאת קבועה. וכבר נתבארו דיני מצוה
6 זו בפרק ה' מפרתות.
7 המצוה הקפ"ה — האזהרה שהזהרנו מלאכול
8 חֲלָבֵי בְּהֵמָה טְהוֹרָה אִמֵּר יתעלה: "כל-חלב שור
9 וְכֶשֶׂב וְעֵז לא תאכלו" (שם ז, כג), וגם בְּזֵה נִכְפַּל
10 הלאו וְעַנֵּשׁ בו בפרוש פרת במה דברים אמורים?
11 אם הוא מזיד: ואם הוא שוגג — חֲבִיב חטאת

המשך ביאור למס' שבועות ליום שני עמ' א

34 השבועה חלה ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו הטעם שהשביעם
35 בלשון זו, אלא שאם היה משביעם 'קיימו מצוה', היתה כוונתם לקיים
36 תְּרֵא מִצְוָה – מצוה אחת, והיתה השבועה חלה באופן זה כיון שאין
37 מחשבתם סותרת ללשון השבועה, לכך השביעם על דעת המקום
38 ועל דעתו.
39 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו למצוה
40 אחת, היה למשה לומר להם 'קיימו את מצוות הבורא' ולהשביעם על
41 כך. ולשון זו ודאי כוללת את כל המצוות. ומכך שלא השביעם בלשון
42 זו, מוכח שאם היו מעלים על דעתם להשבע על דבר אחר היתה
43 השבועה חלה ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו הטעם שהשביעם
44 בלשון זו, אלא שאם היה משביעם 'קיימו מצוות', היתה כוונתם על
45 תְּרֵאֵי – שתי מצוות, והיתה השבועה חלה באופן זה כיון שאין
46 מחשבתם סותרת ללשון השבועה, לכך השביעם על דעת המקום
47 ועל דעתו.
48 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו לקיום
49 שתי מצוות, היה למשה לומר להם 'קיימו את כל המצוות כולן'
50 ולהשביעם על כך. ומכך שלא השביעם בלשון זו, מוכח שאם היו
51 מעלים על דעתם להשבע על דברים אחרים היתה השבועה חלה
52 ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו הטעם שהשביעם בלשון זו, אלא
53 שאם היה משביעם 'קיימו את כל המצוות כולן', היתה כוונתם לקיום
54 מִצְוֹת צִיצִית, ומחשבה זו אינה סותרת את משמעות לשונם משום
55 דָּאֵמַר מַר, שְׁקוּלָה מִצְוֹת צִיצִית כִּנְגֵד כָּל הַמִּצְוֹת כּוּלָּן, שהרי
56 נאמר לגבי מצות ציצית (במדבר טו לט), 'וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֵת כָּל
57 מִצְוֹת ה' – לכך השביעם על דעת המקום ועל דעתו.
58 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו לקיום
59 מצות ציצית, וְלִיָּמָא לְהוּ 'קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצוות'
60 וישביעם על כך, ומכך שלא השביעם בלשון זו, מוכח שאם היו
61 מעלים בדעתם להשבע על דברים אחרים היתה השבועה חלה
62 ככוונתם. חזרת הגמרא ומקשה על המקש: וְלִמְעַמֵּיד – ולשיטתך,
63 שחלות השבועה היא ככוונת הנשבע בשעת השבועה, האם מובן מה
64 שהשביעם משה על דעת המקום ועל דעתו, הרי עדיין יש להקשות,
65 לִיָּמָא לְהוּ עַל הַעֵתִי – הרי די בכך שישביעם על דעתו, ואם כן, מה
66 שהשביעם עַל הַעֵת הַמְּקוֹם, לְמַה לִּי – מדוע נצרך לכפילות זו,

1 חזרת הגמרא ושאלת: אם משה חשש שבלשון זו הם יתכונו לעבוד
2 עבודת כוכבים, וְלִיָּמָא לְהוּ 'קיימו תורה' וישביעם על כך, ולשון זו
3 אין לבארה כלפי עבודת כוכבים. ומכך שלא השביעם בלשון זו,
4 מוכח שאם היו מעלים בדעתם שיעברו עבירות ומתכוונים לכך
5 בשבועתם, היתה השבועה חלה ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו
6 הטעם לכך שהשביעם בלשון זו, אלא שאם היה משביעם 'קיימו
7 תורה', היתה כוונתם להשבע על תְּרֵא תוֹרָה – תורה אחת, והיתה
8 השבועה חלה כמחשבתם שהרי אין בזה סתירה למה שהוציאו
9 מפיהם. וכיון שיש שתי תורות, בכתב ובעל פה, לכך השביעם על
10 דעת המקום ועל דעתו.
11 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו לתורה
12 אחת, וְלִיָּמָא – ויאמר להם משה 'קיימו שתי תורות' והיינו תורה
13 שבכתב ושבועל פה וישביעם על כך. ומכך שלא השביעם בלשון זו,
14 מוכח שאם היו מעלים על דעתם שרצונם לעבור עבירות היתה
15 השבועה חלה ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו הטעם שהשביעם
16 בלשון זו, אלא שאם היה משביעם 'קיימו שתי תורות', היתה כוונתם
17 לתוֹרַת הַמִּצְוֹת ותוֹרַת אֲשֶׁם שהם הקרבנות שנאמר בהם 'תורה',
18 ולא לשאר המצוות, לכך השביעם על דעת המקום ועל דעתו.
19 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו רק לדיני
20 קרבנות אלו, היה למשה להשביעם 'קיימו כל התורה כולה', ולשון
21 זו כוללת את כל דיני התורה שבכתב ושבועל פה. ומכך שלא
22 השביעם בלשון זו, מוכח שאם היו מתכוונים לדבר אחר היתה
23 השבועה חלה ככוונתם. דוחה הגמרא: לא זהו הטעם שהשביעם
24 בלשון זו, אלא שאם היה משביעם 'קיימו כל התורה כולה', היתה
25 כוונתם שלא יעברו עֲבֻדֹת בּוֹכְבִים. ומחשבה זו אינה סותרת את
26 לשון השבועה, דָּאֵמַר מַר – שנאמרה שמועה בשם אחד מהחכמים,
27 הַמּוֹרָה עֲבֻדֹת בּוֹכְבִים שֶׁכָּל הַבּוֹפֵר בָּהּ הִרִי הוּא כְּמוֹדָה כָּכָל
28 הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, משום שנאמר בה (במדבר טו כב) 'וְכִי תִשְׁגוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ
29 אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה וְגו', לכך השביעם על דעת המקום ועל דעתו.
30 חזרת הגמרא ושאלת: אם החשש בלשון זו הוא שיתכונו להשבע
31 רק על איסור עבודת כוכבים, וְלִיָּמָא לְהוּ 'קיימו מצוה', וישביעם על
32 כך, וכל מצוה ומצוה בכלל השבועה. ומכך שלא השביעם בלשון זו,
33 מוכח שאם היו מעלים על דעתם להשבע על דבר אחר היתה

הכחן שלא נטמאה, וְאִמְרָה הַאֲשֶׁה אֲמֵן אֲמֵן (במדבר ה' כב), ובענייה
 זו קיבלה על עצמה את השבועה, ולכך אם אכן נטמאה היא מתה.
 רבא מוכיח כדברי שמואל: אֲמַר רַב פֶּסָא מִשְׁמִיהָ דְרַבָּא, מְצִינוּ
 מִתְּנִיתִין וּבְרִיתָא שְׁמִיּוּבוּ הַסְתִּירָה בִּינְהוּם נְמִי דִּיקָא – גַּם כֵּן
 מדויק כדברי שמואל. דְּקִתְּנִי בַּמְשָׁנָה לַהֲלֹךְ (כ), דִּין שְׁבוּעַת הָעֵדוּת
 נִוְהַגְתָּ רַק בְּאֲנָשִׁים וְלֹא בְּנָשִׁים, בְּרַחוּקִים לַעֲדִים וְלֹא בְּקִרְוִים
 אליהם שפסולים להעיד עליהם, בְּכִשְׁרִין לַעֲדוּת וְלֹא בְּכִסְלוּין,
 וְאִינְהָ נִוְהַגְתָּ אֱלֹא בְּרֵאוּיָן לְהַעֲיֵד, וְנִוְהַגְתָּ בְּפִנֵּי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפִנֵּי
 בֵּית דִּין, אִם נִשְׁבַּע הַעֵד מִפִּי עַצְמוֹ, וּמִפִּי אַחֲרִים – אַבְל אִם אַחֲרִים
 הַשְּׁבִיעִים, אִינְן חֵיבִין עַד שִׁיבְּפָרוּ בְּהֵן הַעֲדִים בְּבֵית דִּין, דְּבָרֵי רַבִּי
 מֵאִיר. וְתֵנִיָּא בְּבְרִיתָא, שְׁבוּעַת הָעֵדוּת שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ קֶרְבַּן, בִּצְד
 הוּא אֹפֵן הַחַיִּב, אֲמַר לְעֲדִים בּוֹאוּ וְהַעֲדוּנִי, וְעַנּוּ לוֹ שְׁבוּעָה שְׁאִין
 אֲנִי יוֹדְעִין לְךָ עֲדוּת, אוֹ שְׁאִמְרוּ לוֹ אִין אֲנִי יוֹדְעִין לְךָ עֲדוּת וְאִמְרוּ
 לַהֵם מְשַׁבְּעֵנִי אֲנִי עֲלֵיכֶם שְׁאִינְכֶם יוֹדְעִים וְאִמְרוּ (לו) אֲמֵן, בִּין אִם
 עֵנּוּ לוֹ בְּפִנֵּי בֵּית דִּין וְכִין אִם עֵנּוּ שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, בִּין אִם נִשְׁבַּע
 מִפִּי עַצְמוֹ, וְכִין אִם נִשְׁבַּע מִפִּי אַחֲרִים, בִּין שְׁכַפְּרוּ בְּהֵם הַעֲדִים,
 חֵיבִין קֶרְבַּן, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְקִשָּׁה לְשִׁטַּת רַבִּי מֵאִיר, כְּשִׁין אֲהַרְדִּי
 – הִרִי הַמְשָׁנָה וְהַבְּרִיתָא סוֹתְרוּת זוֹ לֹזוּ, שְׁבַמְשָׁנָה אִמְרוּ רַבִּי מֵאִיר
 שְׁמוּשְׁבִיעִים מִפִּי אַחֲרִים אִינְם חֵיבִים אֱלֹא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, וְאִילוּ
 בְּבְרִיתָא אִמְרוּ שְׁחִיבִים עַל שְׁבוּעָה זוֹ אִף שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, אֱלֹא
 לֹא שְׁמַע מִינָּה – אֱלֹא וְדֹא יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִיִּישׁוּב סְתִירָה זוֹ, הָא – מָה
 שְׁנִאֲמַר בְּבְרִיתָא שְׁהַשְּׁבַעַת אַחֲרִים שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין מְחִיבָתָּ, הוּא
 בְּאֹפֵן דְּעָנָה הַעֵד אֲמֵן עַל מָה שְׁהַשְּׁבִיעוּהוּ, הָא – וְמָה שְׁמִבּוּאָר
 בַּמְשָׁנָה שְׁאִין חַיִּב עַל הַשְּׁבַעַת אַחֲרִים שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, הוּא בְּאֹפֵן
 דְּלֹא עָנָה אֲמֵן וְלֹא הוֹצִיא מִפִּיו לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, וְזוּהוּ כְּדִבְרֵי שְׁמוּאֵל
 שְׁעִנִּיתָ אֲמֵן עַל הַשְּׁבַעַת אַחֲרִים הִיא כְּשִׁבּוּעָה מִמֶּשׁ וְלִכֵּן בְּאֹפֵן זֶה
 חַיִּב אִף שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין. מְסִיקָה הַגְּמָרָא: שְׁמַע מִינָּה – אִכֵּן יֵשׁ
 לְהוֹכִיחַ כֵּן.
 רבא מוסיף להוכיח כדברי שמואל ממשנתו: אֲמַר רַבִּינָא מִשְׁמִיהָ
 דְּרַבָּא, מִתְּנִיתִין דְּהָבָא – מִשְׁנֵיתִין נְמִי דִּיקָא כְּדִבְרֵי שְׁמוּאֵל. דְּקָא
 תֵּנִי בְּחַתְּלִיל הַמְשָׁנָה, שְׁבוּעַת בִּישׁוּי נִוְהַגְתָּ בְּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים,
 בְּרַחוּקִים וּבְקִרְוִים, בְּכִשְׁרִין וּבְכִסְלוּין, בְּפִנֵּי בֵּית דִּין וְשֵׁלָא בְּפִנֵּי
 בֵּית דִּין מִפִּי עַצְמוֹ, וְיֵשׁ לְדִיּוּק מַלְשׁוֹן זֶה, רַק הַנִּשְׁבַּע מִפִּי עַצְמוֹ, אִין
 – יֵשׁ חַיִּב מִחַמַּת שְׁבוּעָתוֹ, אַבְל מוּשְׁבַע מִפִּי אַחֲרִים, לֹא מִתְּחִיב
 בְּשִׁבּוּעָתוֹ, וְקִתְּנִי סִיפָא – וְאִילוּ בְּסוּפָה שְׁנִינוּ, זֶה וְזֶה – בִּין בְּשִׁבּוּעַת
 בִּישׁוּי וּבִין בְּשִׁבּוּעַת שׁוּא, הַמוֹשְׁבָע מִפִּי אַחֲרִים חֵיב. וְקִשָּׁה עַל שְׁנֵי
 חֻלְקֵי הַמְשָׁנָה, הִרִי כְּשִׁין אֲהַרְדִּי, שְׁמַתְחִילַת הַמְשָׁנָה מִשְׁמַע
 שְׁמוּשְׁבַע מִפִּי אַחֲרִים אִינוּ חֵיבִים בְּשִׁבּוּעַת בִּישׁוּי, וְאִילוּ בְּסוּפָה מְבֹאֵר
 שְׁמוּשְׁבַע מִפִּי אַחֲרִים חֵיב. אֱלֹא לֹא שְׁמַע מִינָּה, הָא – בְּסוּף
 הַמְשָׁנָה מְדוּבָר בְּאֹפֵן דְּעָנָה הַמוּשְׁבָע אֲמֵן עַל הַשְּׁבַעַת הַאֲחֵרִים, וְהִרִי
 הוּא כְּנִשְׁבַּע מִפִּי עַצְמוֹ, הָא – וּבְחַתְּלִיל דְּבָרֵי הַמְשָׁנָה מְדוּבָר בְּאֹפֵן
 דְּלֹא עָנָה אֲמֵן עַל הַהִשְׁבַּעַת, וְאִינוּ כְּמוּשְׁבַע מִפִּי עַצְמוֹ. וְזוּהוּ כְּדִבְרֵי
 שְׁמוּאֵל שְׁעִנִּיתָ אֲמֵן עַל הַשְּׁבַעַת אַחֲרִים הִיא כְּשִׁבּוּעָה מִמֶּשׁ,
 וּמְחִיבַת כְּשִׁבּוּעַת בִּישׁוּי.
 שׁוֹאֵל הַגְּמָרָא: וְאֱלֹא שְׁמוּאֵל שְׁלַמְד מְסוּטָה שְׁעִנִּיתָ אֲמֵן אַחַר
 הַשְּׁבַעַת אַחֲרִים הִיא כְּשִׁבּוּעָה בְּפָה, מֵאִי קָא מְשַׁמְעֵ לָן – מָה בָּא
 לְלַמְדוֹ בּוּזָה, הִרִי דִין זֶה כְּבֵר נְלַמְד מְדִבְרֵי הַמְשָׁנָה. מְשִׁבָה הַגְּמָרָא:
 דִּיקָא דְּמִתְּנִיתִין קָא מְשַׁמְעֵ לָן – שְׁמוּאֵל בָּא לְלַמְדוֹ שִׁישׁ לְדִיּוּק
 מִמָּה שְׁנִאֲמַר בְּהַשְּׁבַעַת אַחֲרִים וְאִמְרוּ אֲמֵן, שְׁבִשְׁבוּעַת בִּישׁוּי נִיחַן
 לְחֵיב רַק אִם הוֹצִיא שְׁבוּעָה מִפִּיו אוֹ שְׁעֵנָה אֲמֵן עַל הַשְּׁבַעַת אַחֲרִים
 שְׁהִיא כְּשִׁבּוּעָה מִמֶּשׁ, וְשֵׁלָא נִפְרַשׁ שְׁלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה 'מִפִּי עַצְמוֹ' וְכֵן
 וְאִמְרוּ אֲמֵן אִינוּ בְּדוּקָא וּבִאֲמַת גַּם מִפִּי אַחֲרִים חֵיבִים אִף אִם לֹא עֵנָה
 אֲמֵן.

אֱלֹא על כרחך יש לומר, שמשנה השביע את בני ישראל על דעת
 המקום ועל דעתו, כִּי חֵיבִי דְלֹא תְהוּי הַפְּרָה לְשְׁבוּעַתֵיהוּ – כְּדִי
 שְׁלָא יוֹכְלוּ לְהַשְׁאֵל וְלְהַפֵּר אֶת שְׁבוּעַתֶּם שְׁהִירִי נִשְׁבַּעוּ עַל דַּעַת רַבִּים,
 וְגַדְרָה שְׁהוֹדֵר עַל דַּעַת רַבִּים אִין לוֹ הַפְּרָה, וְלַעוֹלָם אִין כּוּוֹנַת הַנִּשְׁבַּע
 מוֹעִילָה לְשׁוֹת מִמְשַׁמְעוֹת דִּיבּוּרוֹ.
 שְׁנִינוּ בַּמְשָׁנָה: נִשְׁבַּע עַל דְּבַר שְׁאִי אִפְשָׁר לוֹ וְכִי וְאִם לֹא רְאִיתִי נְחָשׁ
 בְּקוֹרְתָּ בֵּית הַבַּד.
 מִקְּשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי לֹא יִתְכֵן שִׁיחִיהָ נִחַשׁ עֵבָה כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד, וְהָא
 הוּוּא נִחַשׁ דְּהוּוּ בְּשֵׁנֵי שְׁבוּר מְלָכָא – שְׁהִיהָ בִימֵי שְׁבוּר הַמֶּלֶךְ, הוּוּוּ
 חַד דְּאֲחִיזִיק תְּלִיסָר אֲוִירוֹתָא תִּבְנָא – שְׁבַלַע חֲבִילוֹת תָּבֵן בְּשִׁיעוֹר
 שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אֲוִירוֹת, וְנִחַשׁ זֶה וְדֹאִי הִיהָ עֵבָה יוֹתֵר מְקוֹרַת בֵּית הַבַּד.
 אֲמַר [וְתִירַן] שְׁמוּאֵל, מְדוּבָר בְּמִירוּפָה – שְׁנִשְׁבַּע שְׂרָאָה נִחַשׁ מִנּוּמֵר
 כְּקוֹרַת בֵּית הַבַּד שִׁישׁ בַּה חְרִיצִים. שׁוֹאֵלַת הַגְּמָרָא: בּוֹלְהוּ נְמִי
 מִיִּירוּפָה מִיִּרְפִין – הִרִי כֹל הַנְּחָשִׁים מִנּוּמֵרִים, וּמְדוּעַ זֶהוּ דְּבַר שְׁאִינוּ
 יִכּוֹל לְהִיחַת. עוֹנָה הַגְּמָרָא: בְּשִׁנְבּוֹ מִירוּפָה – שְׁנִשְׁבַּע שְׁהַנְּחַשׁ מִנּוּמֵר
 בְּגַבּוֹ כְּחִרְצֵי קוֹרַת בֵּית הַבַּד, וְאִין דְּרַךְ שִׁיחִיו כְּחִרְבוֹרוֹת הַנְּחַשׁ בְּגַבּוֹ
 אֱלֹא בְּגִרְוֵנוּ.
 שְׁנִינוּ בַּמְשָׁנָה: שְׁבוּעָה שְׁאוּכַל בְּכָר זוֹ שְׁבוּעָה שְׁלָא אוֹכְלָנָה כּוֹ' לֹא
 אַכְלָה עֵבֶר עַל שְׁבוּעַת בִּישׁוּי.
 מִקְּשָׁה הַגְּמָרָא: וּמַעֲתָה יֵשׁ לְתַמּוּהָ, וְכִי כְּשִׁלָּא אַכְלָה, מְשִׁוּם
 שְׁבוּעַת בִּישׁוּי מִיִּתְיִיב – הוּא חֵיב מְחַמַּת שְׁבוּעָתוֹ הַרְּאִשׁוֹנָה נִשְׁבַּע
 לְאַכְלָה, וּמְשִׁוּם שְׁבוּעַת שְׁוּאָה עַל שְׁבוּעָתוֹ הַשְּׁנִיָּה שְׁלָא לְאַכְלָה לֹא
 מִיִּתְיִיב, וְהִרִי כְּבֵר בְּשַׁעָה שְׁנִשְׁבַּע יִצְתָה הַשְּׁבוּעָה מִפִּיו לְשְׁוּאָה, שְׁהִירִי
 סוֹתְרַת אֶת הַרְּאִשׁוֹנָה, וְהִיא שְׁבוּעָה לְבַטֵּל אֶת הַמְּצוּהָ. מִתְּרַצַּת
 הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבִּי יִרְמְיָה, תֵּנִי – שְׁנָה בְּלִשׁוֹן הַמְשָׁנָה, עֵבֶר אִף עַל
 שְׁבוּעַת בִּישׁוּי, וְכֵן הוּא בִיאוֹר דְּבָרֵי הַמְשָׁנָה, אַכְלָה, קִיִּים אֶת
 שְׁבוּעָתוֹ הַרְּאִשׁוֹנָה וְעֵבֶר רַק עַל שְׁבוּעַת שׁוּאָה בְּשִׁבּוּעָה הַשְּׁנִיָּה. לֹא
 אַכְלָה עֵבֶר עַל שְׁתִּידָן, עַל שְׁבוּעַת בִּישׁוּי עֵבֶר כְּשִׁלָּא קִיִּימָה, וְעַל
 שְׁבוּעַת שׁוּאָה עֵבֶר כְּשִׁנְשַׁבַּע.

משנה

משנתנו עוסקת בכללי החיוב בשבועת ביטוי ושבועת שוא. אומרת
 המשנה: שְׁבוּעַת בִּישׁוּי שְׁהַתְּבַאֲרָה בְּפִרְק זֶה, נִוְהַגְתָּ בִּין בְּאֲנָשִׁים
 שְׁנִשְׁבַּע וּבִין בְּנָשִׁים, בִּין בְּקִרְוִים – אִם נִשְׁבַּע לְהִיטִיב עִם קִרְוִי
 וּבִין בְּנִשְׁבַּע לְהִיטִיב עִם הַרְּחוּקִים, בִּין בְּכִשְׁרִין לַעֲדוּת וּבִין בְּכִסְלוּין,
 בִּין בְּשִׁבּוּעָה בְּפִנֵּי בֵּית דִּין וּבִין שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, וְהַחַיִּב הוּא רַק
 בְּאֹפֵן שְׁנִשְׁבַּע מִפִּי עַצְמוֹ – שְׁהוֹצִיא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה מִפִּיו. וְחֵיבִין עַל
 וְדוּנְהָ – הַעוֹבֵר עַל שְׁבוּעָה זוֹ בְּמִידָה חֵיב מְכּוּתָה, וְעַל שְׁנִגְתָּה – וְאִם
 עֵבֶר עֲלֶיהָ בְּשׁוּגַג, חֵיב קֶרְבַּן עוֹלָה וְיֹזֶרֶד – קֶרְבַּן הַמְּשַׁתְּנָה לְפִי
 עוֹשְׂרוֹ שֶׁל הַחַיִּיב. וְדִין שְׁבוּעַת שְׁוּאָה שְׁהַתְּבַאֲרָה לַעֲלִיל (כ"ט), נִוְהַגְתָּ בִּין
 בְּאֲנָשִׁים וּבִין בְּנָשִׁים, בִּין בְּנִשְׁבַּע עַל הַרְּחוּקִים וּבִין בְּנִשְׁבַּע עַל
 הַקִּרְוִים, בִּין בְּכִשְׁרִין לַעֲדוּת וּבִין בְּכִסְלוּין, בִּין בְּפִנֵּי בֵּית דִּין וּבִין
 שְׁלָא בְּפִנֵּי בֵּית דִּין, וּמִפִּי עַצְמוֹ, וְחֵיבִין עַל וְדוּנְהָ מְכּוּתָה וְאִילוּ עַל
 שְׁנִגְתָּה שְׁמִיר מִקְּרַבָּן.
 מְסִיבַת הַמְשָׁנָה: אֲחַת זוֹ וְאֲחַת זוֹ – בִּין שְׁבוּעַת בִּישׁוּי וּבִין שְׁבוּעַת
 שׁוּאָה, אִף הַמוֹשְׁבָע מִפִּי אַחֲרִים – מִי שְׁלָא נִשְׁבַּע בְּפִיו אֱלֹא
 הַשְּׁבִיעוּהוּ אַחֲרִים וְהַסְכִּים עִימָהֶם, חֵיב כְּאִילוּ נִשְׁבַּע בְּעַצְמוֹ.
 וּמְבַאֲרַת הַמְשָׁנָה: כִּיצַד הוּא חַיִּב זֶה, הַאֲוֹמֵר (אם) לֹא אַכְלָתִי הַיּוֹם
 וְכֵן הַאֲוֹמֵר לֹא הִנְחַתִּי תְּפִלִּין הַיּוֹם, וְאִמְרוּ לוֹ חִבִּירוֹ מְשַׁבְּעָה אֲנִי עַל
 דְּבִירָךְ, וְאֲמַר אֲמֵן, חֵיב מְחַמַּת עֲנִייתוֹ, כִּיּוֹן שְׁעִנִּיתָ אֲמֵן נִחְשַׁבַת
 כְּשִׁבּוּעָה.

גמרא

הגמרא דנה בדין עניית אמן על השבעת אחר: אֲמַר שְׁמוּאֵל, כָּל
 הַעוֹנָה אֲמֵן אַחַר שְׁבוּעָה שְׁהַשְּׁבִיעוּהוּ, בְּמוֹצֵיא שְׁבוּעָה מִפִּיו דְּמִי
 – הִרִי זֶה כְּשִׁבּוּעָה בְּפָה, דְּבְרִיתֵי לְגַבִּי אִשָּׁה סוּטָה שְׁמִשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ